

Tien jaar produktenaansprakelijkheid

Dit jaar is het tien jaar geleden dat de richtlijn produktenaansprakelijkheid¹ tot stand kwam. De richtlijn is inmiddels, behalve in Frankrijk², in alle lidstaten van de Europese Unie geïmplementeerd. Ook in de andere Europese staten en zelfs daarbuiten, in Australië en Japan, is wetgeving geïntroduceerd die gebaseerd is op de richtlijn produktenaansprakelijkheid. Een groot succes voor de Europese regelgever dus? Dat is daarmee nog niet gezegd.

Met de hoofdlijnen van de richtlijn zijn de meeste commentatoren wel ingenomen. Met name de maatstaf van gebrekkig, 'indien het niet de veiligheid biedt die men van [het produkt] mag verwachten', oogst bijval. Over de uitwerking is men evenwel minder gelukkig. De richtlijn is op vele punten onduidelijk. De versies in de verschillende talen zijn niet geheel gelijklopend. De richtlijn verwijst op diverse punten naar nationale wetgeving. En ten slotte laat zij de lidstaten een drietal opties, waardoor van de beoogde harmonisatie minder terecht komt dan men kon verwachten.

Toch zijn het niet deze technische punten waarop de richtlijn onlangs is beoordeeld. Het was in de eerste

plaats de 'impact' op het recht die aan de orde was. Daar gaf de richtlijn zelf aanleiding toe, want art. 21 verplicht de Europese Commissie iedere vijf jaar aan de Raad van Ministers een notitie aan te bieden inzake de toepassing van de richtlijn en daaromtrent zo nodig voorstellen te doen. Welnu, de richtlijn wordt veel minder toegepast dan destijds werd verwacht.

Die verwachtingen waren hooggespannen. Ik heb dat zelf mogen ervaren. In 1977 voerde ik voor de Europese Commissie een onderzoek uit op het gebied van de algemene voorwaarden. Het onderzoek voerde mij naar de hoofdsteden van het toenmalige Europa van de negen en daar ook naar ondernemersorganisaties. Steeds gebeurde hetzelfde. Na een half uur geduldig mijn vragen over algemene voorwaarden te hebben beantwoord, brachten mijn gesprekspartners de conversatie op de toen te verwachten richtlijn produktenaansprakelijkheid. Dat onderwerp fascineerde hen. Kennelijk verwachtten zij de grootste rampspeed als de richtlijn tot stand zou komen: onbetaalbare schadeclaims en torenhoge verzekeringspremies, culmineerend in een bankroet voor de onderneming. Die vrees is niet bewaarheid. Als er in Europa al bedrijven failliet

1. Publikatieblad EG 7 oktober 1985, nr L 210/29.
2. Spanje heeft de richtlijn bij wet van 6 juli 1994, Boletín Oficial del Estado 7 juli 1994, blz. 21 757 geïmplementeerd.

INHOUD

- 371 Prof. mr E.H. Hondius:
Privaatrecht Aktueel
- 373 Mw mr M. de Langen:
Overheidsbemoeienis met familiezaken
- 379 Prof. mr E.A.A. Luijten: Overzicht der
Nederlandse Rechtspraak (I)
- 382 Mr J.P. Penders: De Wet op de
bejaardenoorden en (ouderlijke)
boedelverdeling (III, slot)
- 384 Mededelingen
- 385 Agenda
- 385 Personalialia
- 385 Aanwijzingen voor auteurs
- 385 Vacaturestaat notariaat

**WP
NR**

Weekblad voor privaatrecht,
notariaat en registratie

10-17 juni 1995 - jrg. 126 - nr. 6184

WPNR - Uitgave van de
Koninklijke Notariële
Broederschap, 't Hoenstraat 5
2596 HX 's-Gravenhage
Postbus 96827
2509 JE 's-Gravenhage
Telefoon 070-3307111
Faxnummer 070-3453226

Ere-redacteur
mr J.M. Polak

Redacteurs
mr J.H. Linders
prof. mr P. van Schilfgaarde
mw mr I.S. Joppe
prof. mr M.J.A. van Mourik
prof. mr A.A. van Velten
prof. mr J.B.M. Vranken
prof. mr A.S. Hartkamp
prof. mr Jac. Hijma
prof. mr P.J. Wattel

Redactie-secretaris
mw mr A.L. Moussault-Jeswiet

Bureau-redacteur
mw A.E.M. van Dijk
Telefoon 070-3307138

Redactie-adres/Notariële
personeelsadvertenties
Postbus 96827, 2509 JE 's-Gravenhage
Telefoon 070-3307138
Faxnummer 070-3307180

Advertentie exploitatie
Sales & Services in advertising
and publicity
Postbus 2317, 1620 EH Hoorn
Telefoon 02290-11211
Faxnummer 02290-70404

Abonnementen-administratie
en exploitatie
Koninklijke Vermande bv
Postbus 20, 8200 AA Lelystad
Telefoon 03200-22944 Verkoop binnendienst
Postgiro 179350
Jaarabonnement f 249,50 incl. BTW
Stud. abonnement f 161,75 incl. BTW
Abonnementen buitenland f 325,-
Losse nummers f 6,95 incl. BTW
Opzegging van het abonnement kan slechts
schriftelijk geschieden voor 1 december van
het jaar voorafgaande aan het jaar van de ge-
wenste beëindiging

Lay-out en druk
Joh. Enschedé Amsterdam b.v.
Postbus 8023, 1005 AA Amsterdam
Telefoon 020-6110102

Omslagontwerp:
C. Koevoets, Bloemendaal

zijn gegaan, dan ligt dat niet aan de produktenaansprakelijkheid. Verzekeringspremies zijn misschien wel gestegen, maar minder dan verwacht. Een vergelijking met het recht van de Verenigde Staten gaat niet op.

Maar de meeste commentatoren gaan nog verder dan deze constatering. De richtlijn heeft op de praktijk geen enkel effect, zo roepen zijn. Op een onlangs gehouden symposium³ concludeerde de Duitse rapporteur:

'The impact of the Directive on Products Liability in Germany is almost null.'

De Britse rapporteur stelde:

'Just as there has been no concluded litigation of claims relying upon the Act, so there appears to have been no perceptible effect of the Act on the availability of or premia for product liability insurance.'

De Belgische verslaggever ten slotte meldt ons:

'La loi du 25 février 1991 semble ignorée par les praticiens du droit. Aucune décision judiciaire publiée ne fait application de cette loi.'

Waaruit blijkt de gebrekkige impact nu? De genoemde auteurs baseren hun uitspraken met name op het uitblijven van jurisprudentie. Afgezien van enkele veel geciteerde uitspraken, zoals die van het Tribunaal te Monza⁷, is er immers nauwelijks iets te vinden.

Ik vind dit een merkwaardig argument. Indien een wet geen rechtspraak genereert, kan dat verschillende oorzaken hebben. Het kan zijn dat er geen misstanden zijn, zodat de wet ook niet hoeft te worden ingeroepen⁸. Het kan zijn dat procederen zo lang duurt, dat we gewoon nog niet aan de eerste zaak toe zijn. Denkbaar - hoewel minder plausibel - is ook dat er wel uitspraken zijn, maar dat deze niet worden gepubliceerd. En ten slotte is geenszins uitgesloten dat de wet gewoon werkt zonder dat men zijn toevlucht tot procederen zoekt. Dat laatste lijkt mij in ons land niet uitgesloten. Ook in zaken als de Planta-affaire en de Iglo-zaak heeft Unilever het niet op een (civielrechtelijke) veroordeling laten aankomen.

Sommige commentatoren wijzen echter op wel gepubliceerde rechtspraak op basis van de gewone artikelen inzake onrechtmatige daad. Met name in Duitsland is dit het geval. Ook dit argument is niet overtuigend. Dat men in Duitsland voor § 823 opteert in plaats van voor het Produkthaftungsgesetz, heeft verscheidene oorzaken. Een niet onbelangrijke is dat het slachtoffer op basis van het Produkthaftungsgesetz geen immateriële schade kan claimen, op grond van § 823 wel. En waarom zou de Duitse rechter bij de toepassing van de algemene onrechtmatige daad niet met een schuin oog naar de produktenaansprakelijkheid kijken? Het recente Halcion-arrest van het hof Arnhem is een voorbeeld van het inwerken van de richtlijn op het commune Nederlandse recht.

Het belangrijkste lijkt mij evenwel dit. De richtlijn produktenaansprakelijkheid heeft het recht van de lidstaten een stuk(je) dichter bij elkaar gebracht. Teneinde thans de eigen regelgeving, ook het commune onrechtmatige daadsrecht, in de sleutel van de richtlijnconforme interpretatie uit te leggen, is toetsing aan de richtlijn produktenaansprakelijkheid geïndiceerd⁹. Bij afwezigheid van puur Europese bronnen, is men wel aangewezen op nationale literatuur uit de diverse lidstaten.

Toen ik het bovenstaande had geschreven, dacht ik even nog wat bewijsmateriaal bijeen te zoeken om te illustreren dat het leerstuk van de produktenaansprakelijkheid reeds thans geïnternationaliseerd is. Dat viel tegen. Het meest recente Duitse handboek over verbintenissenrecht citeert uitsluitend Duits en Oostenrijks publikaties over produktenaansprakelijkheid¹⁰. De laatste Engelse monografie over produktenaansprakelijkheid treedt alleen in discussie met Engelstalige auteurs, of zij nu Amerikaans, Australisch, Canadees of Engels zijn¹¹. De meest aangehaalde Franse dissertatie over ons onderwerp verwijst een enkele maal wel naar ontwikkelingen elders, maar het is maar mondjesmaat¹². Een vluchtige blik op publikaties uit andere landen bevestigt dit beeld. Alleen de literatuur van eigen bodem, of beter: van het eigen taalgebied, wordt bestreken. Op deze bevinding bestaat één duidelijke uitzondering. Nederlandstalige auteurs¹³ plegen wel in te gaan op ontwikkelingen elders¹⁴. Ik moet daarom mijn conclusie herzien. De slotsom dringt zich op dat buitenlandse auteurs misschien wel internationaal zouden willen denken, maar dat eenvoudig, door beperkte talenkennis, niet kunnen. Dat betekent werk aan de winkel voor de Nederlandstalige juristen, die het cement van een Europees privaatrecht kunnen leveren.

*Prof. mr E.H. Hondius**

3. La Directive 85/374/CEE relative à la responsabilité du fait des produits: dix ans après, Louvain-la-Neuve 23-24 maart 1995.

4. F. von Westphalen, The Impact of the Directive in Germany.

5. Mark Mildred, The Implementation of Council Directive 25th July 1985 concerning Liability for Defective Products.

6. J.L. Fagnart, La responsabilité du fait des produits en Belgique.

7. Zie C.M. Verardi, European Review of Private Law 1994, blz. 237, 244.

8. In de voormalige DDR werd vroeger wel gesteld dat aan produktenaansprakelijkheid geen behoefte was, omdat er geen defecte produkten in omloop werden gebracht.

9. S. Prechal, Directives in European Community Law/A Study on EC Directives and their Enforcement by National Courts, diss. Amsterdam, blz. 200-245.

10. Karl Larenz, Lehrbuch des Schuldrechts, II 2, 13e druk door Claus Wilhelm Canaris, München 1994, blz. 643-653.

11. Jane Stapleton, Product Liability, London 1994.

12. Yvan Markovits, La directive C.E.E. du 25 juillet 1985 sur la responsabilité du fait des produits défectueux, diss. Parijs, Paris 1990.

13. Inclusief de Nederlandstalige Belgen.

14. Zie reeds G.H.A. Schut, Produktaansprakelijkheid, Zwolle 1974 en na hem onder meer L. Dommering-van Rongen, Produktaansprakelijkheid/Een nieuwe Europese privaatrechtelijke regeling vergeleken met de produktenaansprakelijkheid in de Verenigde Staten, diss. Utrecht, Deventer 1991; J. Knottenbelt, Hoofdstukken produktaansprakelijkheid, Zwolle 1991; G.M.F. Sniijders, Produktenrecht/Drie aspecten in Europees perspectief, Deventer 1990; D.W.F. Verkade, M.Ph. van Sint Truiden, J.F.C. Maassen, Produkt in gebreke/Produktaansprakelijkheid naar Nederlands en E.E.G.-recht, Alphen aan den Rijn 1990; A.J.O. van Wassenae van Catwijk, Produktaansprakelijkheid, 2e druk 1991.

* Hoogleraar burgerlijk recht, Molengraaff Instituut voor Privaatrecht, Universiteit Utrecht.